RUSKI INWALID

№ 8.

PIĄTEK. 10 Stycznia. 1819 r.

CZYLI

WIADOMOŚCI WOJENNE.

Treść. Wiadomości Kraiowe: z Peterzburga. Wiadomosci Zagraniczne: Niemcy. Francyia. Angliia. Ameryka. Rozmaitości.

WIADOMOŚCI KRAIOWE.

z Peterzburga, 10 *Stycznia*.

Pozawczora spadło tu dosyć śniegu; lecz mróz dopiero wtenczas nastąpił kiedy spadły snieg zmieszany z błotem zupełnie prawie zniknął, a tak dotychczas niemamy iescze w miescie sanney drogi.—

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Niemcy.

z *Akwisgranu*, 29 *Grudnia*.

Przez gońca iadącego z Paryża przez miasto nasze otrzymalismy następuiące ważne wiadomosci.

z *Paryża*, 27 *Grudnia*.

„Wszyscy ministrowie Francuzcy uwolnieni zostali od obowiązków we srodę i czwartek przed Bożem Narodzeniem. Sam tylko Xiąże *Richelieu* zostaie na ważnem swoiem mieyscu i ma od Króla zalecenie podania swoiego zdania względem nowey organizacyi Państwa.

„Co się tycze tych odmian, wiadomo do tychczas tylko co następuie: Pan *Cuvier* nieprzyiął mianowania siebie ministrem spraw wewnętrznych. Rozumieią za tem, że Pan *Laine* znowu weydzie w pełnienie tego obowiązku.

„Ministerstwo Policyi, które iak wiadomo było pod przewodnictwem Hrabiego *Decase* zupełnie się znosi i sprawy takowego zgodnie z wyrażami karty konstytucyyney będą dołączone do ministerstwa spraw wewnętrznych.

„Pan *Simeon* były minister sprawiedliwości Westfalski, zapraszanym był na toż samo mieysce de Francyi; lecz i ten usunął się od przyięcia tego stopnia; i rozumieią, że Baron *Chabrol* zaymie ten plac.

„*Molien* były podskarbi Państwa przy Napoieonie, mianowany iest ministrem skarbu i przychodów na mieysce Pana *Roy*.

„Jenerał *Lauriston* były niegdys Adiutant Napoleona, a potem towarzyszący Królowi do Gendawy przyymuie na siebie kierunek ministerstwa woyny; lecz z tym warunkiem aby prawo o zaciągu woyska, zupełnie odmienionem było.

„Pan *de Villele*, członek izby deputowanych

któremu daią w rozrządzenie ministerstwo marynarki, podobnieź zgadza się na przyięcie tego znaczenia; lecz z warunkiem, aby teraznieysze ustanowienia co do wyborów odmienionemi zostały.»

Oto wszystko cośmy otrzymali przez gońca pomienionego. W krótkim czasie zapewna nastąpi iescze co ciekawego, a przynaymniey rozwiązanie tego w się iuź poczęło i niemoźe być nikomu oboiętnym a mianowicie tak bliskim sąsiadom Francyi iak my iesteśmy.

W tę chwilę otrzymuiemy *Monitera*, z którego donosiemy urzędowe nowiny czytelnikom naszym.

FRANCYIA.

z Paryźa, 30 Grudnia.

Przemiany w ministerstwie naszem, o których iuź oddawna rozmaite roschodziły się pogłoski; nakoniec nastąpiły rzeczywiście. Kommunikuiemy tu trzy postanowienia Królewskie wydane w tym przedmiocie.

I.

»Stan zdrowia Brata naszego (*Notre Cousin*) Xiążęcia *Richelieu* zobowiązał Nas przez wzgląd na prozbę Jego uwolnic od obowiązku prezydenta rady naszey Ministrów, i Sekretarza stanu w udziele spraw zagranicznych. Wynurzaiąc cały nasz z tego powodu smutek, źyczemy wspólnie z oznakami takowego, przekonać go o naszem prawdziwym dla niego szacunku i wyznaniu tych wielkich usług, inkich ten mąź dowiodł dla oyczyzny i osoby Naszey. Usługi iego są tak wielkie, iź sposób nagrodzenia ich zostawuiemy do pierwszey mogącey się wydarzyć zręczności. Teraz zaś mianuiemy go Ministrem Państwa i członkiem rady Naszey Królewskiey prywatney. Dan w pałacu Tuilleryów roku 1818 miesiąca Grudnia dnia 29.

Ludwik.

II.

»Zadowalniaiąc prozby Pana *Lainé*, *Mollé i Roy* uwalniamy ich od obowiązków Ministrów Spraw Wewnętrznych, Marynarki, oraz Skarbu i przychodów. Chcąc zaś okazać wdzięczność naszą za ich gorliwosc i zasługi, mianowaliśmy pomienionych Pana *Lainé*, Hrabiego *Molé* i *Roy* Ministrami Państwa i członkami rady naszey Królewskiey prywatney.

III.

»Stanowiemy i utwierdzamy ninieyszym co nasępuie: 1. Pera Francyi Margrabiego de *Dessoles* mianuiemy Ministrem Sekretarzem Stanu w udziele spraw zagranicznych i prezydentem rady naszey Ministrów; członka izby deputowanych Pana *Deserre* Kanclerzem i Ministrem Sekretarzem Stanu w udziele sprawiedliwości; Pera Francyi Hrabiego *Decase* Ministrem Sekretarzem Stanu w udziele spraw wewnętrznych; Radcę Peństwa Barona *Portal* Ministrem Sekretarzem Stanu w udziele marynarki; Członka izby deputowanych Barona *Louis* Ministrem Sekretarzem Stanu w udziele skarbu i przychodów. 2. Ministerstwo Policyi zupełnie się znosi. 3. Wykonanie wzzystkiego wyźey wyraźonego, porucza się ministrowi naszemu Sekretarzowi Stanu w udziele Spraw Zagranicznych.

»Minister woienny *Gouvion Sait Cyr* zostaie się na swoiem mieyscu.

Król mianował Hrabiego *Corvetto* kawalerem orderu legii honorowey wielkiego krzyźa, i włoźył na niego znaki tego orderu własną ręką.»

Xiąźe *Richelieu* bardzo iest chory. Uźycie piiawek, sprawiło mu co kolwiek ulgi; lecz z tem wszystkiem niebezpieczeństwo iescze nieprzeszło. Król po kilkakróć na dzień posyła dowiadywać się o zdrowiu iego.

Dnia 29 b. m. był z odwiedzinami u Króla Xiąźe *Glocesterski* i wkrótce potem był na posłuchaniu u N. Pana Poseł Rossyyski.

Jenerał *Rade*, skazany na dziewięciu letnie więzienie, otrzymał od Króla ułaskawienie tego wyroku.

Dnia 25 b. m. umarł tu dotknięty apoplexyią Gubernator Paryzki, Marszałek i Per Francyli Margrabia *Perillon*, Powiadaią źe iego następcą nn mieysce Gubernatora ma być Xiąźe *Omont*.

Dnia 24 b. m. umarł tu sławny Architekt *Leconte*, według planów iego wybudowano niemało gmachów tak w Paryźu, iak w Neapolu, gdzie mieszkał lat ośm.

ANGLIIA.

z Londynu, 30 Grudnia.

W gazetach naszych pod artykułem z Paryźa z dnia 27 b. m. pomiesczono, co następnie: »Wszystkie usiłowania, których Król uźył na byłem posiedzeniu dnia 24 b. m. w celu pogodzienia Ministrów swoich w planach ich i zdaoiach, zostały bezskuteczne. Przekonawszy się nakoniec o niepodbieństwie takowey zgody mintstrowie prosili o uwolnienie. Nazaiutrz dopiero to iest dnia 25 mowił Pan *Decase* przyiaciołom swoim: »Przyymuię was iuź nieiak minister; lecz iak człowiek prywatny.—»Zresztą wiadomo iest źe ministrowie niemieli między sobą źadney

osobistey nieprzyiaźni; lecz że wszystkie ich spory pochodziły z niezgody w zdaniach politycznych.—Do liczby pogłosek potrzebuiących iescze potwierdzenia, należy i ta, iakoby izby maią być zamknięte na cztery miesiące, a w postanowieniu o wyborach nastąpią niektóre odmiany.

»Wiadomość o pomienionych przemianach w Ministerstwie Francuzkiem wielkie tu sprawiła wrażenie.

Gazeta tuteysza dworska pomieściła nakoniec o mianowaniu Xiążecia Wellingtona *Oberfelcechmeistrem* Anglii.

Ostatnie listy z Jndyi Wschodnich, niesą tak pomyslne iak były poprzednicze. Będący w niewoli Rey Nauportski przekupił straż swoię, umknął przebrany w odzież służącego i znalazł dobre przyięcie w miastach sąsiedzktch u naczelników pokoleń Jndyyskich *Hondy*. Niektórzy z tych ostatnich natychmiast połączyli się z nim, i wiele kup błąkaiących się Maratów i Pindarysów poszło za ich przykładem. Takim sposobem woysko iego wkrótkim czasie wyrosło do 20,000 ludzi. Kapitan Angielski *Sparke* z oddziałem woyska, ledwie z stu żołnierza złożonym, napotkał tę liczną kupę włóczęgów i został zupełnie zrąbany z całą swoią garstką.

Ameryka.

z Wazyngtonu, 18 Listopada.

(Dokończenie)

»Hiszpaniia chcąc zadowolnić sprawiedliwych pretensyi naszych współobywateli, mogłaby odstąpić niektórych obwodów w Florydzie, które zkąd inąd niewiele dla niey znaczą. Lecz są pewne granice, krórych i sam duch przyiacielski i wzaiemney delikatności przestąpić niemoże. Hiszpaniia nie mogła dopełnić obowiązków swoich, i przeciąc tak zgubne dla nas napaści włóczęgów i ich sąsiadów dzikich. Prawa własnego bespieczeństwa są tak swięte dla całych narodów iak i dla każdego w szczególności prywatnego człowieka. A przeto dla bespieczeństwa stanów ziednoczonych uznano za rzecz konieczną oswobodzić Wyspę Amelią z podiarzma wartych wzgardy buntowników; co i uczynionem zostało. Zgubne zamiary Jndyian na maiątki naszych spokoynych obywateli, zasługiwały i otrzymały przyzwoitą karę.

»Prawda że pazedsięwzięcie względem wyspy Amelii było dokonanem bez uprzedniego porozumienia się z Hiszpaniią i z zwierzchnościami mieyscowemi, uznaiącemi iey władzę. Z ukontentowaniem powienienem dodać że i rząd w Buenos Aires i Wenezuelli pod których imionami działali pomienieni buntownicy, nietylko nie przyiął udziału w tych czynnościach; lecz nadto nieukontentowanie ztąd swoię bardzo widocznym okazał sposobem.

»Wspolnie z rozkazem danym Jenerał-Maiorowi *Jacson* wstąpienia do Florydy przeciwko Jndyian Semipolskich, przepisano było wyraznie szanować prawa Hiszpanów. Ze smutkiem przychodzi mi tu wyznać, że Hiszpani dostarczali dla dzikich zbroi i oręża, i że Jenerał *Jacson* niemogł pierwey dopiąć swoiego celu, aż wykorzeniwszy złe u samego źródła. A iak Oficerowie Hiszpańscy według wszelkich podobieństw postępowali przeciwko sobie danym przepisom; Pensacola i *St Marc* zostały zaięte przez woyska nasze, dopokąd, suma Hiszpaniia nieznaydzie srodków bronienia tych mieysc i ochraniania prowincyi naszych od napasci rzeczonych Jndyian.—Akta sądu woiennego, którego przedmiotem było dwóch poddanych Angielskich *Arbutnoth* i *Armbrister*, skazanych na karę smierci, podane będą w czasie przyzwoitym pod rozbior kongressu.

»Domowa woyna między Hiszpaniią i iey prowincyiami w Ameryce południowey, zawsze iescze trwa i nawet przewidzieć niemożna, iak prędko przyydzie do końca. Zdania sprawy kommisarzy naszych, wysłanych do prowincyi Pomienionych, będą także podane kongressowi. Z tych wykazuie się, że rząd *Butnos Aires* iescze w roku 1816 ogłosił się być niezawisłym; że Chili poszło za iego przykładem i że oba takowe rządy w nayściśleyszym dziś z sobą znayduią się związku; Niemniey też że Wenezuela ogłosiła się podobnież nie uległą; lecz że wszystkie inne krainy Ameryki południowey wyiąwszy Monte-Video i niektóre wielkorządstwa na brzegu wschodnim La Plata, zaięte przez Portugalczyków) znayduią się iescze pod panowaniem Hiszpanii, lub też znayduią się mniey więcey pod wpływem iey władzy.

»Z okolnika rozesłanego przez Ministrów Hiszpańskich widać, że wysocy sprzymierzeńcy przyięli na siebie posrednictwo między Hiszpaniią i iey południowo-Amerykańskiemi posiadłościami i że należne w tym przedmiocie srodki miały się uchwalić na ziezdzie w Akwisgranie. W tym okolniku powiedziano między innem, że to pośredni-

ctwo będzie dokonanem po przyiacielsku, nie zaś przez rosprawę woienną. Tem ochoczey wzmianknię o tey okoliczności ostatniey, że takowa podaie nam przyiemną nadzieię prędkiego i pomyslnego woyny tey końca.

„Z radoscią was zawiadamiam, że związki nasze z Rossyią, Francyią i innemi Europeyskiemi Mocarstwami zawsze na iednostaynie przyiacielskich utrzymuią się stosunkach.

„Czynnosci nasze i sprawy, naypomyślnieyszym zawsze się wieńczyły skutkiem. Przychody państwa w przeciągu trzech ostatnich kwartałów przechodziły 17 milionów dollarów. Przy wszystkich koniecznych wydatkach które iuż są zaspokoione do dnia pierwszego Stycznia zostanie w Kassie gotowizny dwa miliony. Wszystkie zas przychody ogołem kończącego się roku, domierzaią 25 milionów. Umocnienie brzegów i granic oraz reparacyia twierdz i warowni, czynnie postępowały i postępuią. Rownie pomyslne wydały skutki nasze układy z Jndyianami sąsiedzkiemi. Z ukontentowaniem dodać powinienem. że iescze iedno Wielkorządzstwo, a mianowicie *Jllinois*, przyłączyło się do związku naszego.

„Utrzymanie liczney siły zbroyney na morzu srodziemnem i na zatoce Mexykańskiey, dopomogły do utrzymania praw naszych i przyiacielskich związków z prowincyiami Barbaryyskiemi. Siła nasza morska iuż doszła do tego punktu, iaki iey prawa wyznaczyły.

„Przywodząc sobie na myśl dobrodzieystwa, iakie podobało się Opatrzności wylać na nas, dobrodzieystwa, których tak obficie używamy, i które bez przeszkody i przerwy spodziewamy się przelać i na naszych potomków, niemożemy niewznieść uczuć naszych ku źródłu naywyższemu wszelkiego dobra. Oddaymy za tem Tey Naywyższey istocie naytkliwsze dzięki za szczodrobliwości Jey dla nas, i usiłuymy stać się ich godnemi.«—

Mowa tu prezydenta z naywyższem ukontentowaniem przyiętą została w zgromadzeniu. Każdy się cieszył i winszował sobie że iest obywatelem wolnego kraiu rządzącego się tak mądremi i zbawiennemi prawami.

WŁOCHY.

z Turynu, 22 Grudnia.

Pozawczora przybył tu Wielki Xiąże Rossyyski *Michał*, w towarzystwie Radcy Tayne-go *Laharpe*, pod imieniem Hrabiego *Romanof*. Ugasczaiąc N. Podróżnego poseł Francuzki dawał dnia wczorayszego bal okazały. Liczba gosci płci oboiey wynosiła do 300 osob.

ROZMAITOŚCI.

Kolibri.

(z Wilsona *Historyi natnralney ptaków w Stanach Ziednoczonych.*)

Z Kolibrów, naymnieyszego znanego dotąd rodzaiu ptasząt, którym natura szczupłość ich równą naparstkowi, cudną barwą piórek wynagrodziła, znaydùie się w północney Ameryce tylko ieden gatunek: *rubinowy Kolibry*. P. *Wilson* sprzeciwia się powszechnemu mniemaniu, iakoby *Kolibry* miał się żywić samym miodem kwiatów; prawda że koło kwiatów drzewka tulipanowego, bignonii i balsaminy po wilgotnych mieyscach rosnącey, brzęcząc iak ćma nocna lata, i że wtenczas swóy długi dziobek wtyka w korony kwiatów, ale prócz tego żywi się i owadami, których szczątki w iego żołądku znalesć można. W klatce daią się te ptaszęta wychowywać, ale z trudnością; potrzebuią słońca, którego gdy tym delikatnym stworzeniom zabraknie przez czas nieiaki, kośnieią i zdychaią. P. *Wilson* uważał wystawionego przez długi czas w cieniu na zimne powietrze; kilka godzin leżał Kolibri na ziemi bez ruchu i oddechu; przyniesiony potem na słońce zaczął znowu oddychać, otworzył oczy, i przyszedł do dawney rzeźwości.—Rozebrawszy anatomicznie pięć takowych ptaszków, pokazało się, że miały serce bardzo wielkie, równe bowiem swoiey czaszce, żołądek pełny, ale nie większy iak ich źrzenica, i niemal sześć razy mnieyszy iak serce. Zyłki serca były u nich bardzo mocne; mózg rzadki lecz w znaczney ilości; w ięzyku miały wydrążone dwie równolegle okrągłe rurki, które się mocno z sobą trzymały, wewnętrzny ich koniec dostawał iak u dzięcioła aż do tyłu głowy, i był przymocowany do wierzchney połowy dzióba.

W PETERZBURGU.

w drukarni woienney Głównego Sztabu JEGO CESARSKIEY MŚCI.